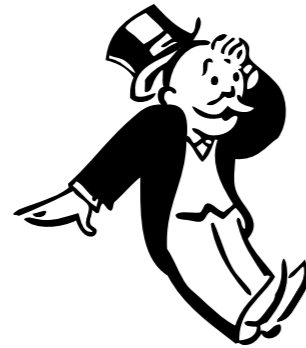

Pera [Para]digma

Metropole Dönüşen Şehirlerde
Kamusallık Krizi:
Galataport Örneği

içindekiler

Pera [Para]digma

pera: (lat.) sf. Tarihî yarımada'nın ve Haliç'in karşısında gelişen bölge Orta Çağ'dan itibaren, Yunancada "karşı yaka", "öte" anlamına gelen "Pera" (Πέρα) adıyla anılmaktaydı.

para: (far.) is. ekonomi Devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kâğıt veya metalden ödeme aracı, nakit.

paradigma: (fr.) is. Değerler dizisi, dünyaya bakış açısını şekillendirmek amacıyla kullanılmakta olan görüş.

kuram

1.0- Metropollerde Kamusallık Krizi

1.1 Krizin Doğası

1.2 Kamusalı Korumak için Sebep

1.3 Kamusalı Korumak için Yöntem

bağlam

2.0 Kamusalılık Krizi Bağlamında Galataport Örneği

2.1 Galata Limanı ve Tophane Meydanı'nın Kısa Tarihi

sorun

2.2 Galataport'un Doğası/ Değerleri.

3.0 Proje Alanı

3.1 Proje Alanındaki Sorunlar

çözüm

Proje Alanına Çözüm Önerileri

1.0 Metropollerde Kamusallık Krizi

Şehirlerin metropollere dönüşmesi uzun ve karmaşık bir süreçtir. Şehrin alt yapısı ve konut dokusu genişler, var olan yapılar yeniden yapılandırılır ve yeni yapılar inşa edilir. Süreç boyunca şehir planlaması ve yönetimi etkin faaliyet göstermezse; kamusal mekanlar daralma ve yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalır. Bunun 2 temel sebebi vardır.

1. Nüfus ve Talep Artışı: *Şehir aynı alanlarda daha fazla bireye hizmet vermek zorunda kalır. Hizmet mekanları ve altyapılar çeşitlenir ve artarken, kamusal mekanlar “somut bir hizmet” sunmadığı için göz ardı edilebilir. Artan nüfus ile orantılı büyümeyebilirler.*

2. Özel Mülkiyet Hakları: *Kamusal alanlar, özel mülkiyetlerin tersine, herkes tarafından kullanılabilir ve korunması gereken birer toplumsal maldır. Ancak, özel mülkiyet haklarına sahip olan bireyler, kendi istekleri doğrultusunda satın aldıkları kamusal alanların kullanımını sınırlandırabilir veya kısıtlayabilirler.*

Sonuç olarak biriken hizmet talebi yatırım projelerini tetikler. Kentin parçaları monopoly oyunundaki kartlar gibi sahiplenildikten sonra yatırım projelerine dönüşebilir. Kamusal alanlar teker teker tüketim mekanlarının hegemonyasına yenik düşer.

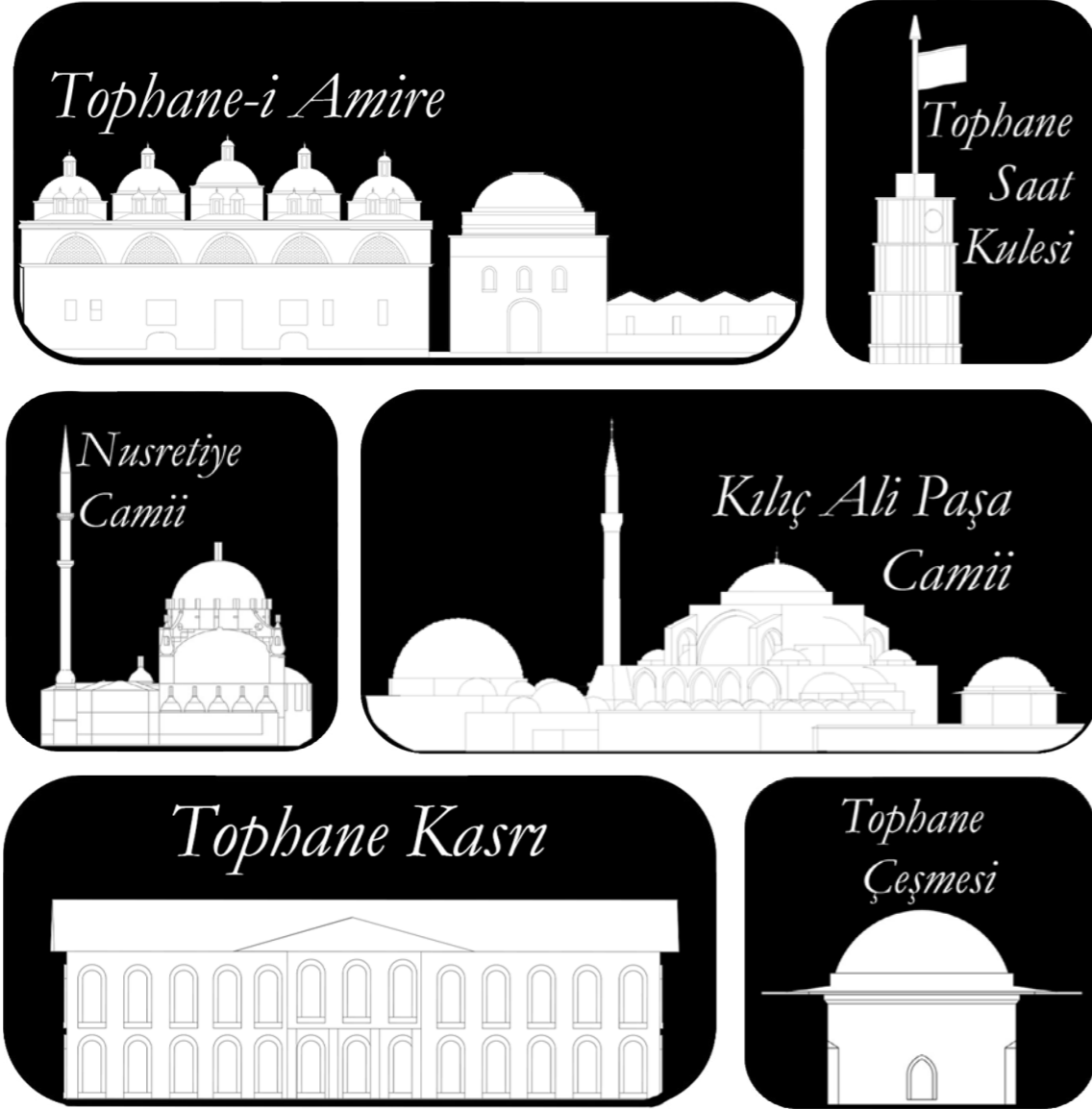
1.1 Krizin Doğası

Krizin sebebi aslında çok temel bir değer karmaşasıdır. Gelişkin bir medeniyetin temel yapı taşı ilkeleri ihtiyaçların üzerinde tutmaktır. Fakat kentin kamuya ait alanları imara açıldığında, bu ekonomik kazanç fırsatı kimi zümreler için ilkelerden daha çekicidir.

*Böyle bir durumda yeterli maddi imkana sahip olmak koşulu ile, her birey kent kurgusu hakkında söz sahibi olabilir. Bu söz sahiplerinin kent hakkında bilgi sahibi olmasına kentin tarihini, kültürünü, ve toplumsal dinamiklerini anlamasına gerek bile yoktur. Kararların niteliği sorgulanamaz. **Bütçe varsa proje vardır.***

“Peki bir mekan para kazandırmıyorsa o mekanın var olması için yeterli bir sebep var mıdır? Belki de yoktur...”

Ve belki de en doğru karar en karlı karardır.”

1.2 Kamusal Korumak için Sebep

Kamusal Mekanlar kentlerin ve toplumların kendi değerlerini ifade ettiği mekanlardır. İnsanların bir araya gelip etkileşimde bulunabilecekleri, toplumun bir parçası olarak yaşayabilecekleri alanlar olarak tanımlanır. Kültürel birikimin, sosyal yaşamın ve toplumsal bütünlüğün bir sembolüdür. Kültürel mirasının korunması ve gelecek nesillere aktarılması açısından büyük bir önem taşırlar. Bu mekanların olmadığı bir şehir, konutlardan ve konutlardaki bireylerin çeşitli ihtiyaçlarını gideren mekanlardan ibaret kalır.

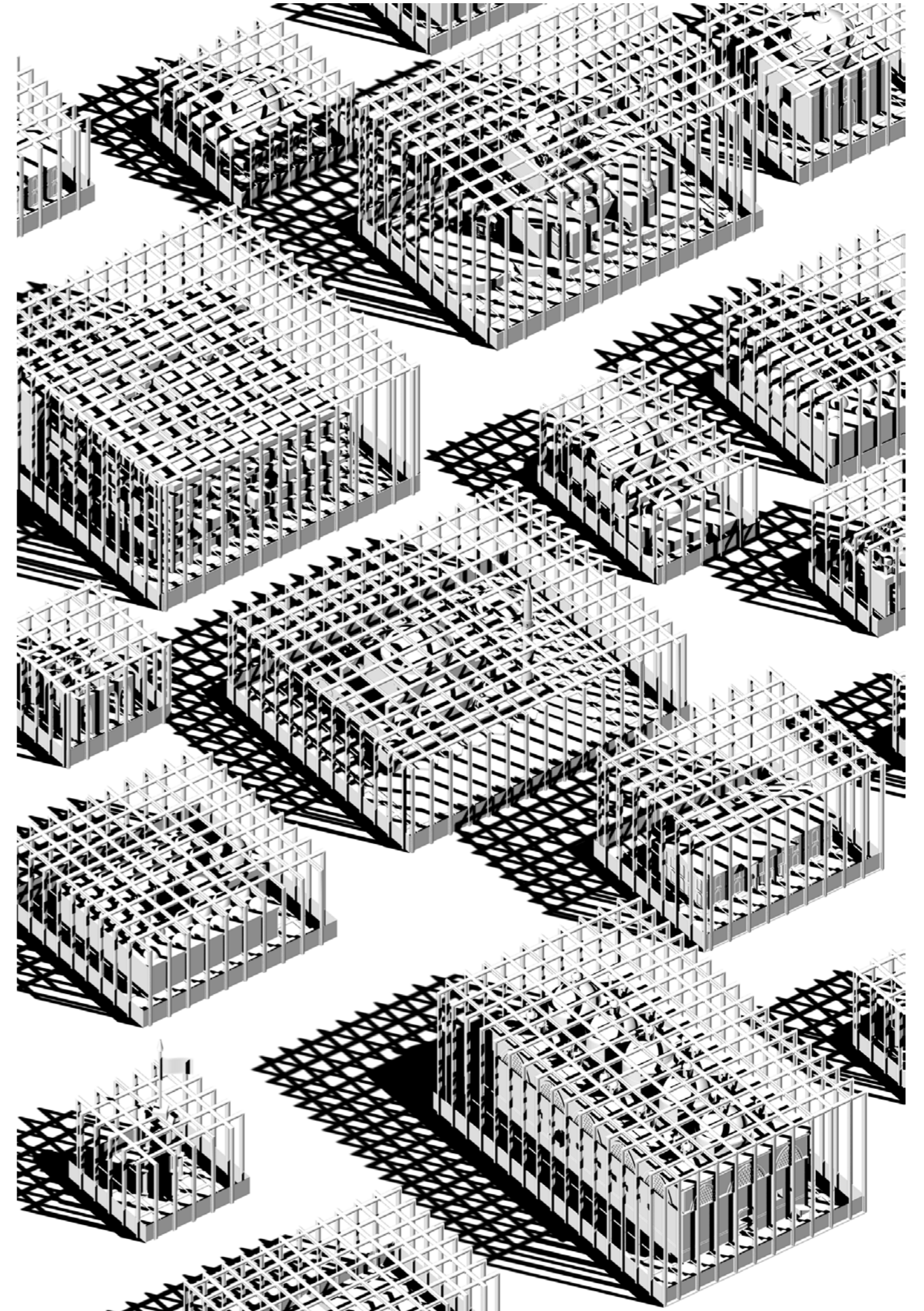
Doğaları gereği demokratik, hiyerarşisiz, erişilebilir, ve herkesi yargılamadan aynı şekilde içine kabul eden bir mekan olmalıdır.

Bütün bunların yanında kamusal mekanları korumak için onlardan doğrudan bir fayda beklememek, maddi kazanç gibi somut bir çıktı aramamak gerekir. Zira bu yaklaşım yine ilkeleri ihtiyaçların altına koyan yaklaşım olur.

1.3 Kamusal Korumak için Yöntem

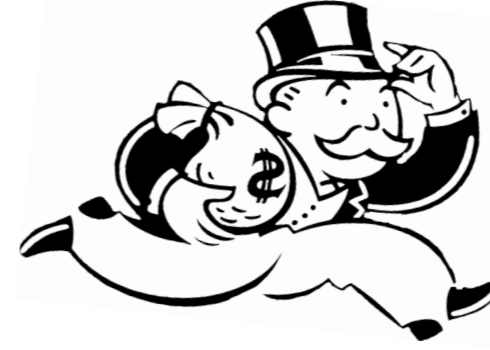
Tarihi katmanlı şehirlerde var olan kamusal alanların temelini, meydanlar ve anıtsal açık alanlar oluşturur. Bu mekanlar hem kendi başarısına bir kültür değerleri hem de inşa edilmiş kent kimliğinin yapı taşlarıdır. Bu mekanlar kentin imgesini özgün, kurgusunu zengin kılar.

Şehir genişlerken ve şehir hayatı hızla akarken bu yapılar atıl kalabilir. Hareketli bir akışın içinde var olmanın yöntemi bir fanusun bir kafesin içine konmak değildir. Tüketim hegemonyası bir süre atıl kalan her yapıyı sindirmeye ve projelendirmeye niyetlenir, yeni bir proje için fırsat olarak görmeye başlar. Bu sebeple bu yapıları korumanın yöntemi, onlara tüketimin yönetmediği bir varoluş şansı sunmaktır. Çünkü yaşayan yapılar sindirilemez.

2.0 Kamusalılık Krizi Bağlamında Galataport Örneği:

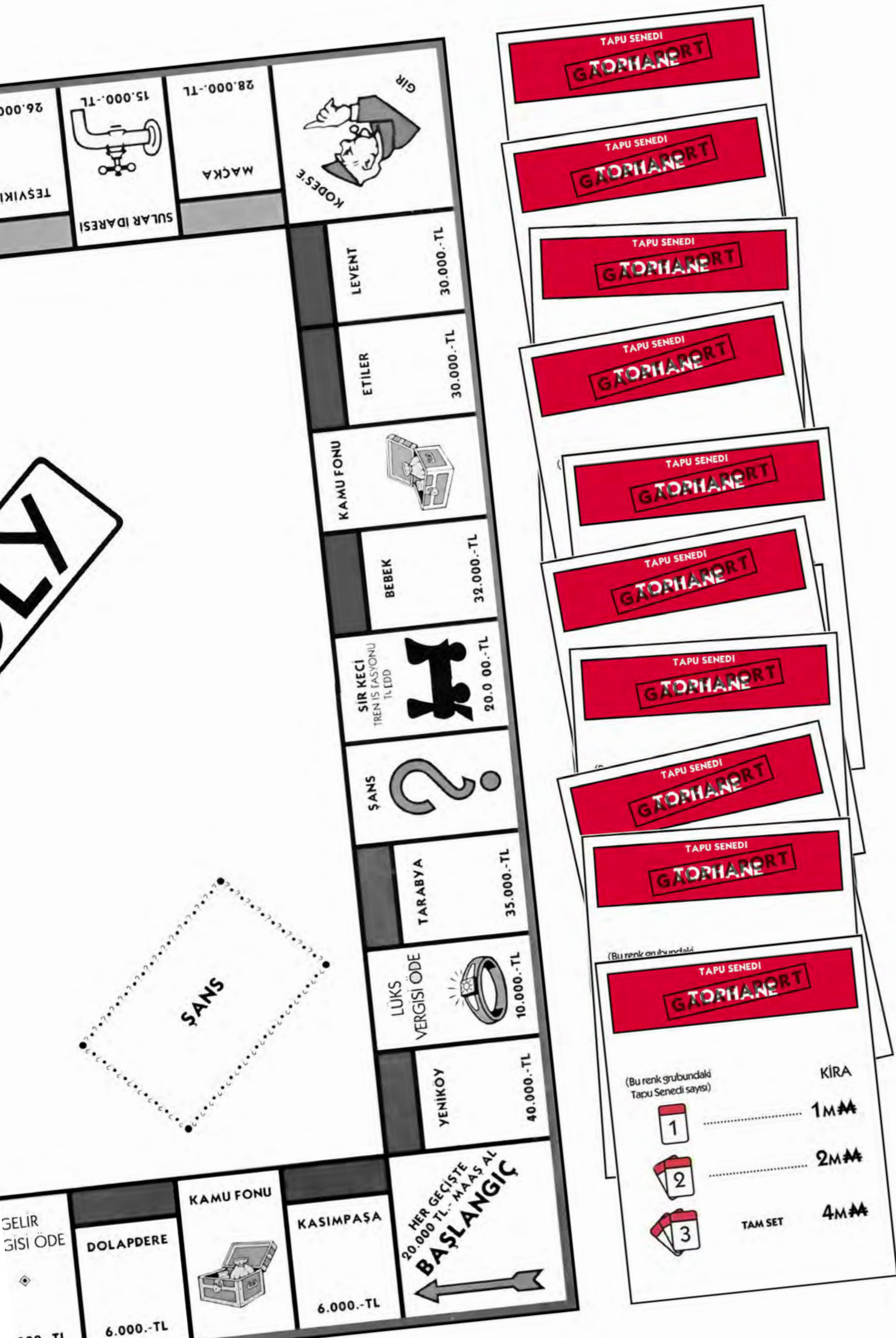
Proje kuramınının somutlaşmış örneği olarak *Tophane Meydanı*'nı ve çevresini konu alıyor. Bu bağlamda bölgedeki kamusalılık krizinin en görünür çıktısı Galataport projesi.

Galataport 100.000 metrekarenin üzerinde bir alanı kapsayan proje Fındıklı'dan Karaköy'e kadar olan sahil şeridini tamamen ticarileşen bir turizm limanı, avm ve ofis kompleksi. Galataport bölgeye sadece kendi yapılarıyla değil ayrıca kendi paradigması ile geldi. Bu sebeple geldiği bağlamı kendi paradigmasına yönlendiriyor. Artık tüm kıyı hattı ilkeleri ihtiyaçların altına koyuyor.

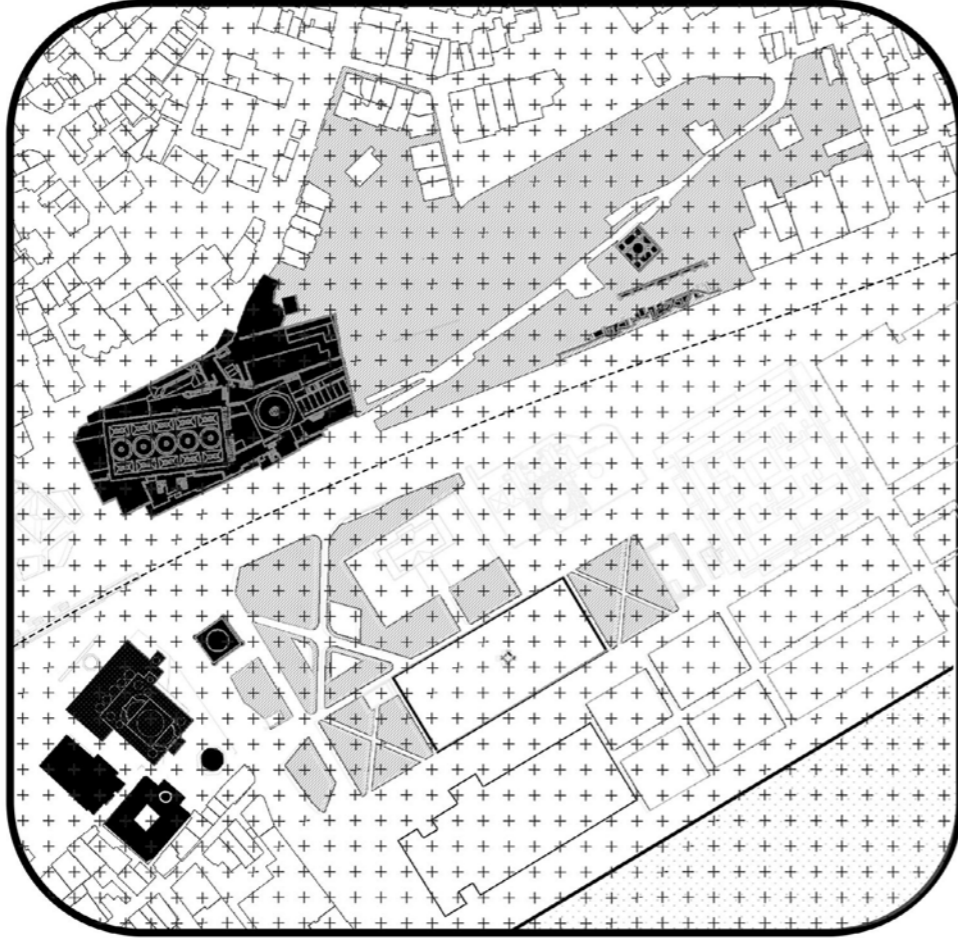
Bu değişim halihazırda projenin çevresinde bulunan bölgelerde kültürel dönüşümü de tetikledi. Çevre semtler Karaköy ticari olarak daha çekici bir konuma gelmek için çok sayıda binasını yıkıp yeniden yapıyor. Tüm kıyı şeridi otel restoran ve diğer ticari kuruluşlarla, turistik bir cazibe merkezi haline gelmeyi odaklarına getirdi.

TAPU SENEDİ		KİRA	
1	1M	AA
2	2M	AA
3	TAM SET	4M	AA

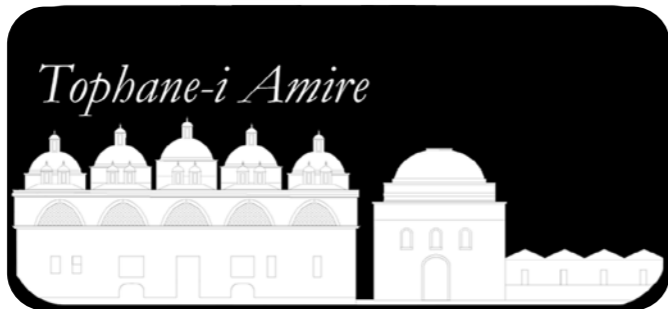
“Kartlarınızı doğru oynarsanız siz de kamu mallarının tapu senetlerini satın alabilirsiniz.”

2.1 Galata Limanı'nın Hikayesi

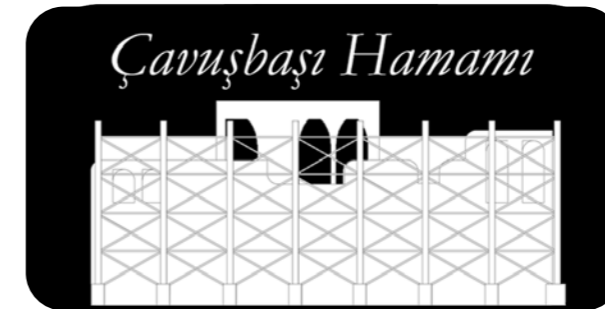
Tophane bölgesinin tarihi, Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan önceye kadar uzanır. Ancak meydanın hikayesi bölgeye Osmanlı yerleşimi ile başlar. Tophane-i Amire (1563) ile birlikte bölgede top döküm faaliyetleri başlar. Bölgenin artan nüfusu ile beraber çevreye yeni yapılar eklenir.

1563

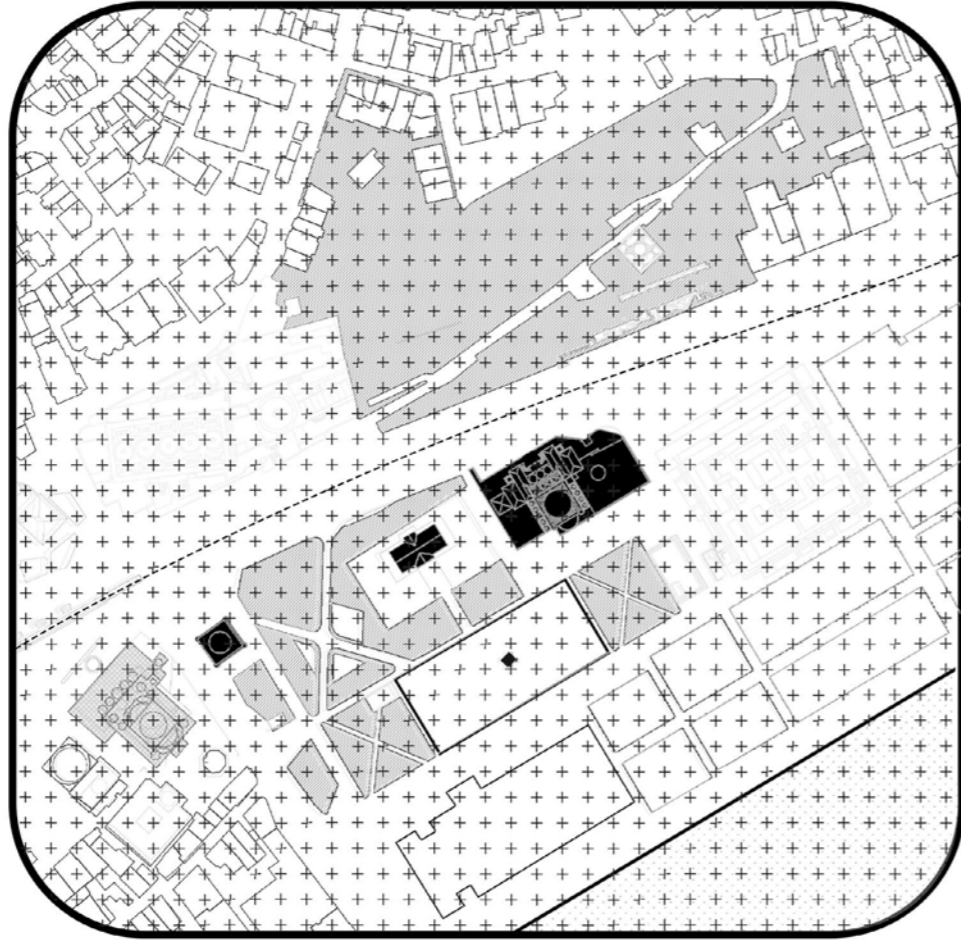

1581

1588

2.1 Galata Limanı'nın Hikayesi

1846'da Zeytinburnunda açılan Demir Fabrikası ile beraber Tophane'de top döküm faaliyetleri bitiyor. 1860'larda kışlaların yapılmasıyla beraber yapı hizmetine askeriye binası olarak devam ediyor.

Galata Limanı ise 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Haliç tersanelerinin ve fabrikalarının gelişmesi ile birlikte İstanbul'un en önemli ticaret limanlarından biri haline geldi. Bu süreçte sadece liman değil tüm Galata önemli bir finans ve ticaret merkezine dönüşmüştü.

1732

1823

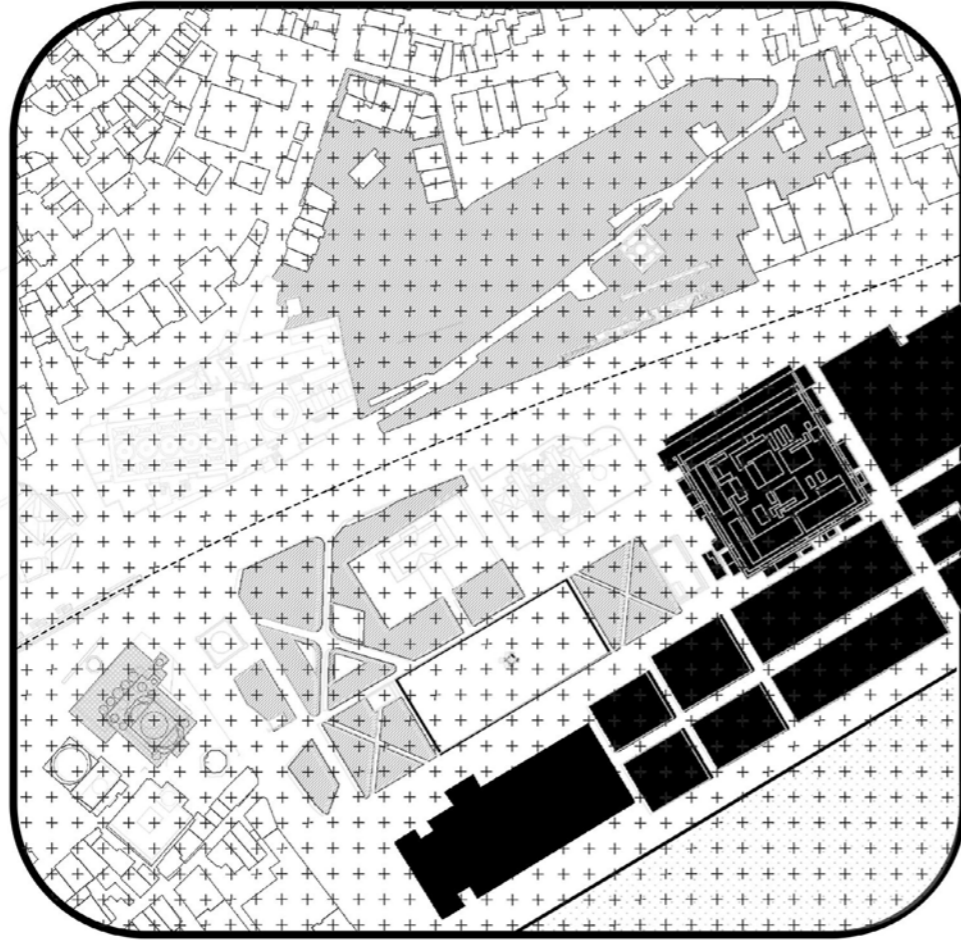

1826

1850

2.1 Galata Limanı'nın Hikayesi

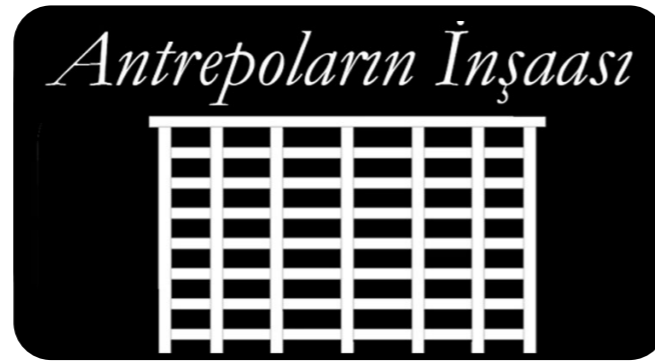

Cumhuriyetle birlikte 1930'larda İstanbul'un liman idaresi kamulaştırıldı. Yolun genişletilmesi için 1956 yıllarında Tophane Askeri kışlaları yıkıldı. Hemen ardından gümrük işlemlerinin denetimi ve kolaylığı için 1958'de Limana Antrepolar yapıldı. İnşa edilen son antrepo meydanı denize kapadı.

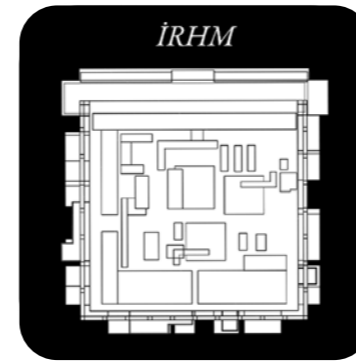
Bu antrepolar 1987 yılında Haliç yıkımları başlayana kadar hizmet verdi, ardından atıl kaldılar. Galataport projesinin söylentileri çıkana kadar devam eden bu atıl durum devam etti. Bu kamuya ait mekan 30 yıl boyunca nitelikli işlevlendirilemedi.

1850-1900

1958

2021

2021

DUVARLARIN ARDINDA

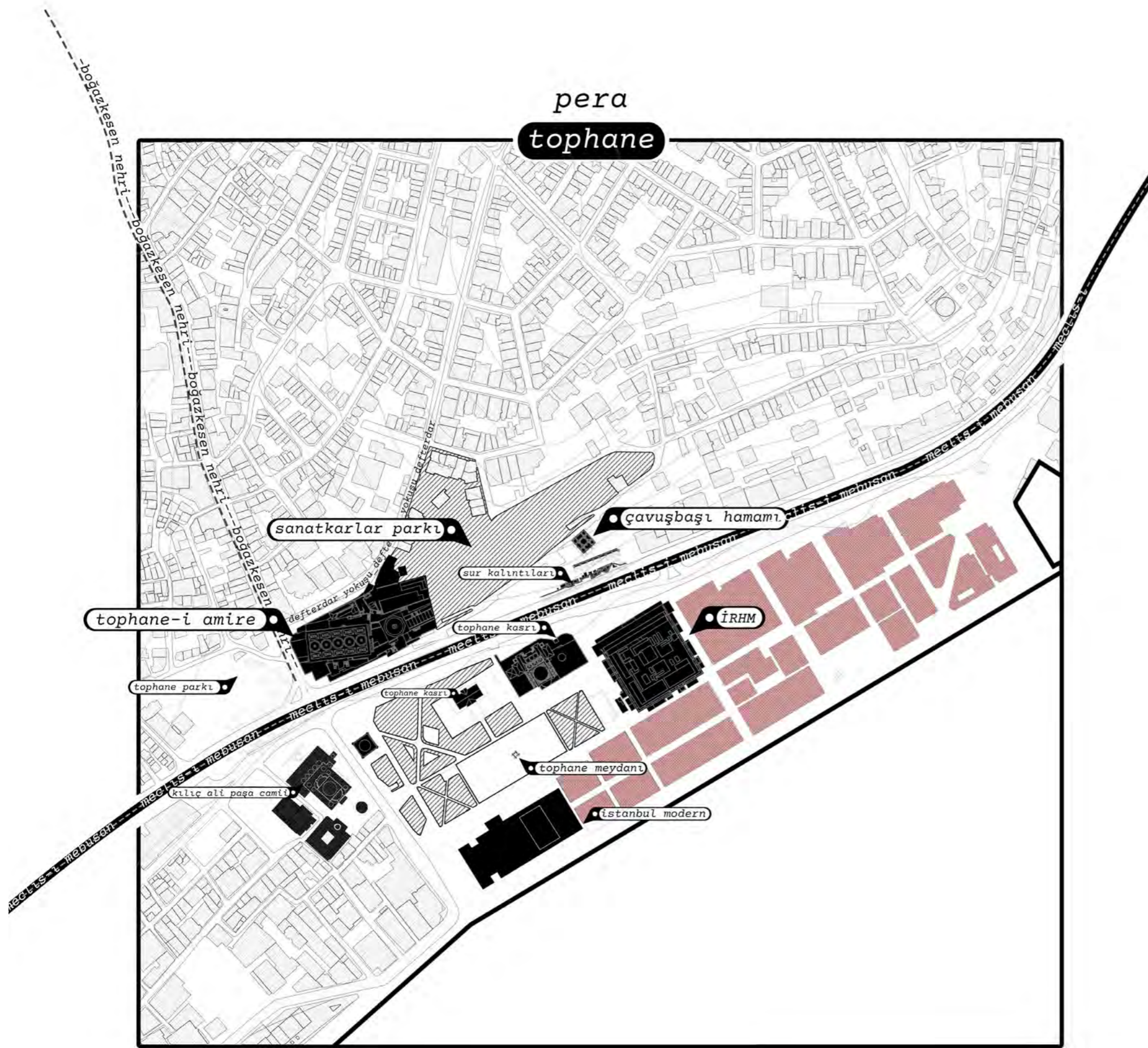
**MANZARA
LARA
BİLET
KESİLMEZ**

FREE PARKING PRICE \$2900	CHANCE KIYI PRICE \$2900	CHANCE KIYI PRICE \$2400	WHITE VAN PRICE \$2900	DENIZ PRICE \$2600	DENIZ PRICE \$2600	STUDENT COMPUTER SERVICES PRICE \$1500	DENIZ PRICE \$2800	GO TO RECTORS OFFICE
TOPHANE PRICE \$2000	TOPHANE PRICE \$1600	COMMUNITY CHEST FOLLOW INSTRUCTIONS ON THE CARD	TOPHANE PRICE \$1600	SILVER VAN PRICE \$2000	LIMAN PRICE \$1600	LIMAN PRICE \$1400	KENRICK LIGHT AND MAGIC PRICE \$1500	LIMAN PRICE \$1400
JUST VISITING PRICE \$120	MEYDAN PRICE \$100	CHANCE MEYDAN PRICE \$100	RED VAN PRICE \$200	FORMATION FEE PAY 10% OR \$200	ANTREPO PRICE \$100	COMMUNITY CHEST FOLLOW INSTRUCTIONS ON THE CARD	ANTREPO PRICE \$100	COLLECT \$200.00 SALARY AS YOU PASS

3.0 Galataport'un Değerleri

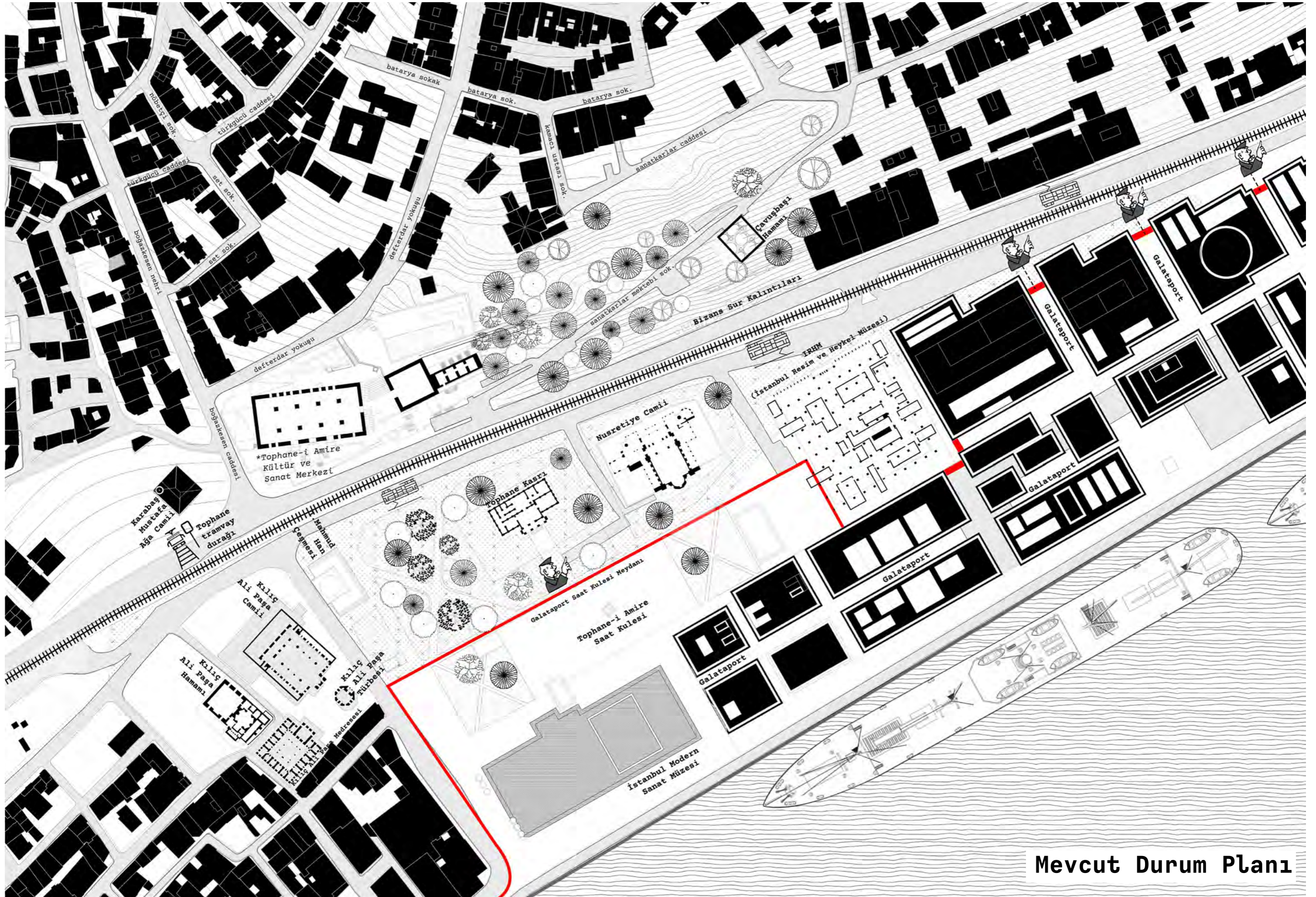
Her ne kadar “denize sıfır kamusal alan” kılıfı ile tanıtılıyor olsa da Galataportun değerleri arasında “kamusal” bir alan sağlamak sadece onun yararına olan durumlar için geçerli. Proje “halka açık” olarak nitelendirilse de içindeki tüm tesisler sadece elit kesime hizmet edecek şekilde tasarlanmış durumda. Proje, kendi etrafına çektiği sınırların hangi saatler arası “halka açık” olacağını kendi belirliyor.

İşin aslı, Galataport için her insan potansiyel bir kredi kartı.

3.1 Proje Alanı

Proje Fındıklı'dan Karaköy'e kadar devam eden kıyı hattını ve Meclis-i Mebusan Caddesinin arkasını kapsıyor. Tasarım ise bölgede Galataport'un dışında kalan her kültürel yapıyı ve çevrelerini kapsıyor. Tüm bu bölge henüz tamamen tüketim mekanlarının hegemonyasına yenik düşmüş bir vaziyette değil. Tophane Meydanı'nın Galataport'tan geri alınması ve korunması gerekiyor. ☞

Mevcut Durum Planı

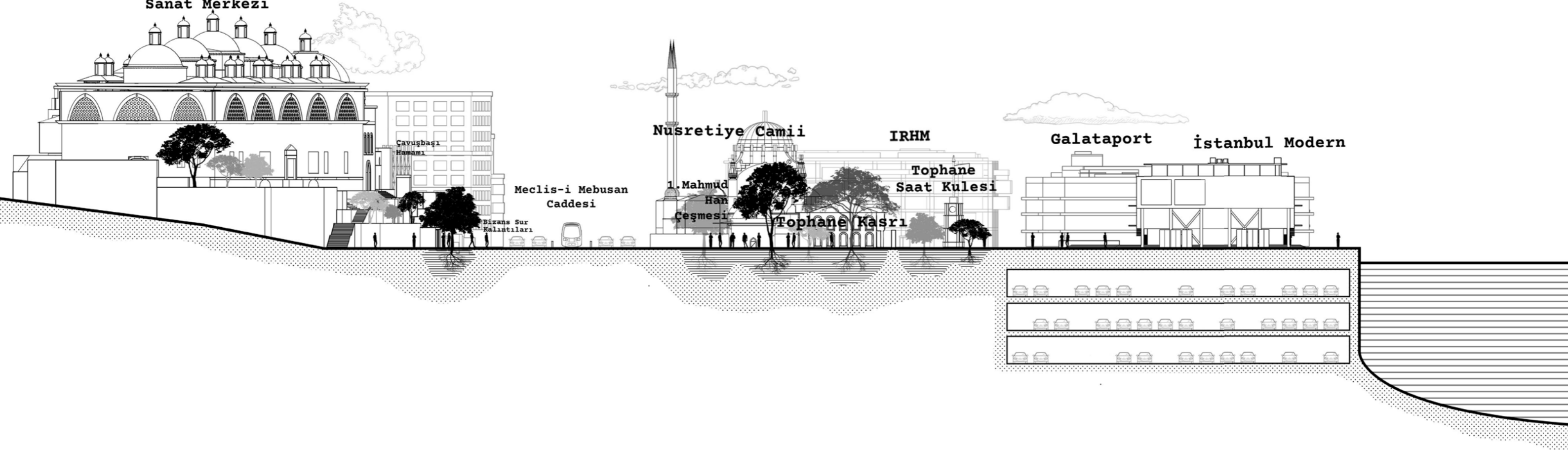
3.2 Proje Alanındaki Sorunlar:

Bölgenin iyi işlememesinin en temel sebebi yürünebilir zemin kurgusundaki sınırlar ve atıl kalmış yapılardır. Belirlenmiş problemler şunlardır; Araç trafiğinin Meclis-i Mebusanın iki tarafı arasında bir duvar haline getirmesi, sert eğimli topografya ve bakımsız peyzajdan dolayı parkın içinden kıyıya ulaşımın zorluğu, Çavuşbaşı Hamamı ve Bizans Sur Kalıntıları gibi kültürel değeri olan anıtsal yapıların atıl kalması. Tophane-i Amire yapısının sergi açılış günleri dışında rotalarda tercih edilmemesi. Son olarak en önemlisi Galataport'un bu yoğun dokuyu dengeleyen boşluğu sahiplenmesi. Sahiplendiği gibi domine ettiği çevresini kendisine hizmet etmeye zorunlu durumda bırakması.

1999 depreminde 470 adet toplanma alanı bulunan İstanbul, nüfusu iki katına çıkmasına rağmen şu an bu sayı 77. Olası bir deprem durumunda şehrin bu kadar yoğun bir bölgesinde daha fazla toplanma alanı olarak kullanılacak boşluklara ihtiyaç var. Bu boşlukların insanları her saatte ve her durumda kabul edeceğinden emin olunmalı.

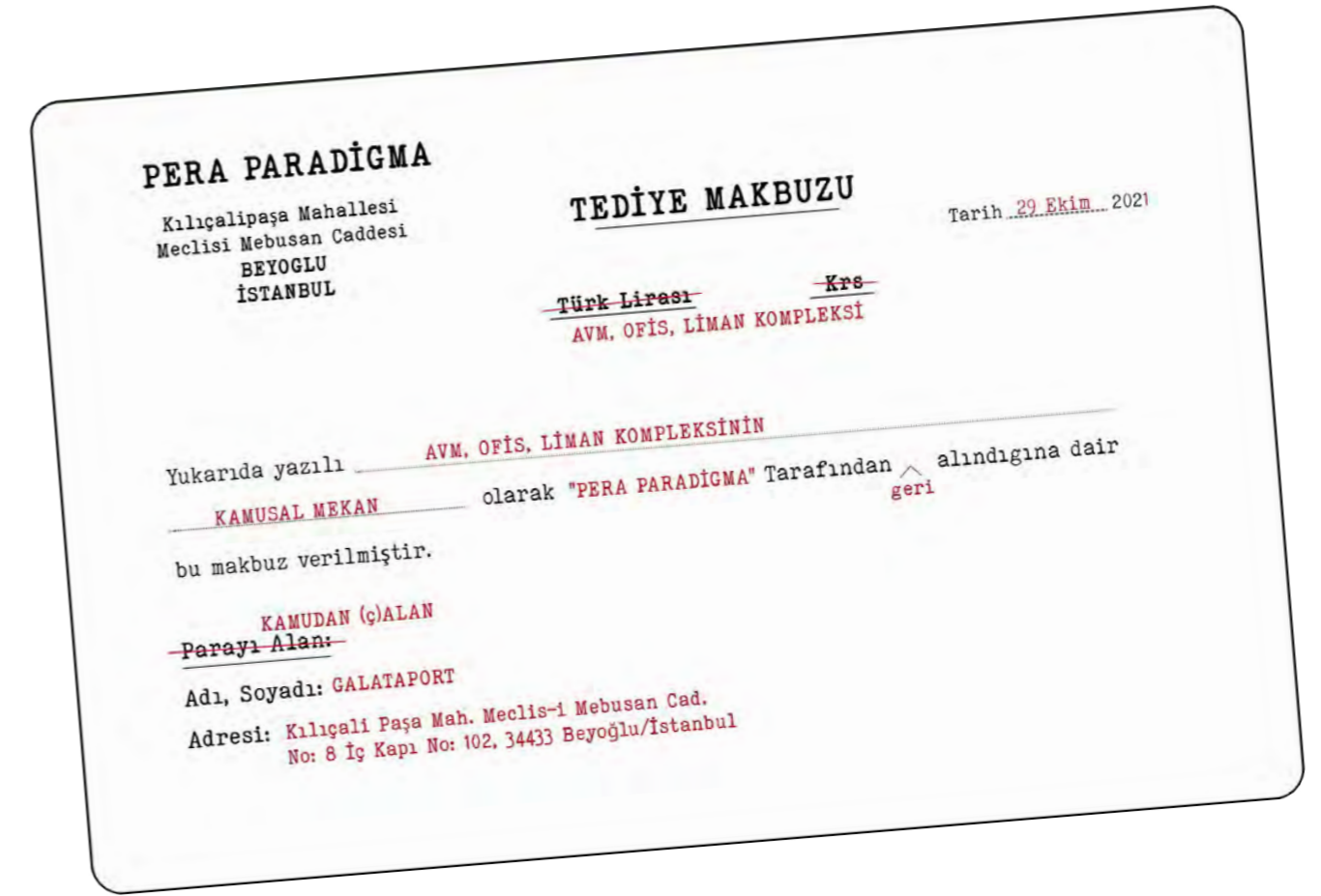
*Tophane-i Amire
Kültür ve
Sanat Merkezi

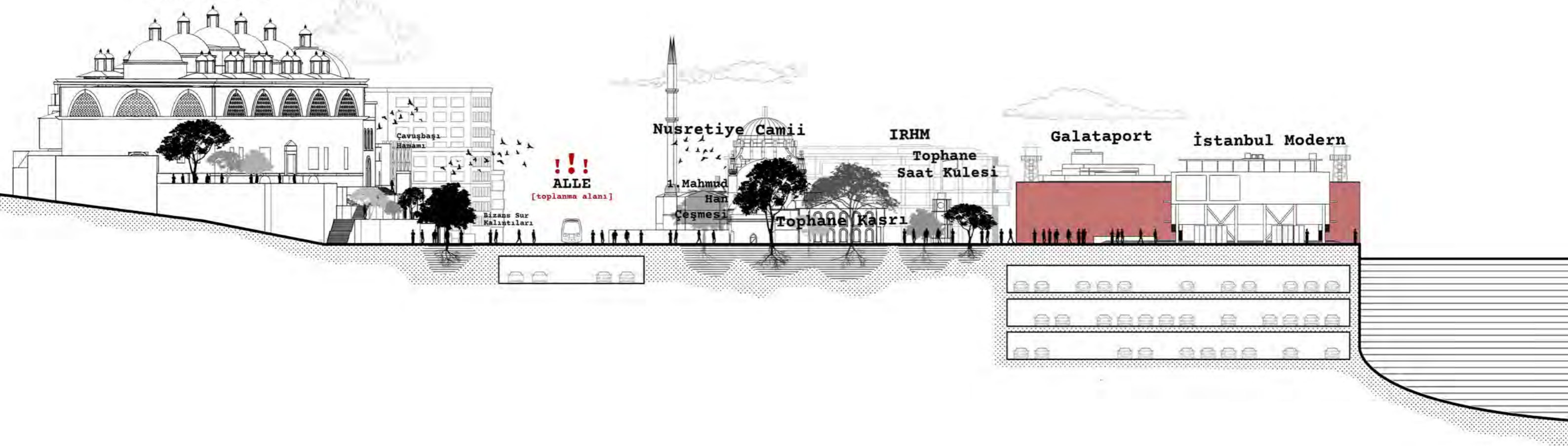
3.3 Proje Alanına Çözüm Önerileri

Proje mevcut yapıların yaşatılması için 4 ana karar alır. Meclis-i Mebusan'daki araç trafiğinin 570 metre boyunca bir alt geçitle yeraltına alınması, böylece zemin kotunun bir Alle'ye dönüşmesi. Sanatkarlar Parkı, Tophane-i Amire ve Çavuşbaşı Hamamının birbirine bağlı tek bir peyzaj kurgusu olarak çalışıp hem kendileri arasında hem de kıyıya doğru akış sağlaması. Meclis-i Mebusan'ın hemen yanında duran Bizans Sur kalıntılarının ve Çavuşbaşı Hamamı'nın çevresinde bir arkeoloji rotası oluşturulması. Tophane-i Amire'nin mevcut peyzajının yeniden düzenlenmesi.

Bu müdahalelerden sonra proje Galataport'un işgalci tavrına karşı, işgali işgal eden bir tavır almayı seçer. El koyduğu Tophane Meydanını ondan geri alır. Galataport'un mevcut duvarlarını düzenler ve yükseltir, böylece onu kendi dünyası ile başbaşa bırakır. Proje her ne kadar İstanbul Modern yapısının meydanı denize kapatan varlığına karşı olsa da, tüketim paradigmasından arındırılıp kamusal kılınabileceği inancı ile onu kendine katmıştır.

*Tophane-i Amire
Kültür ve
Sanat Merkezi

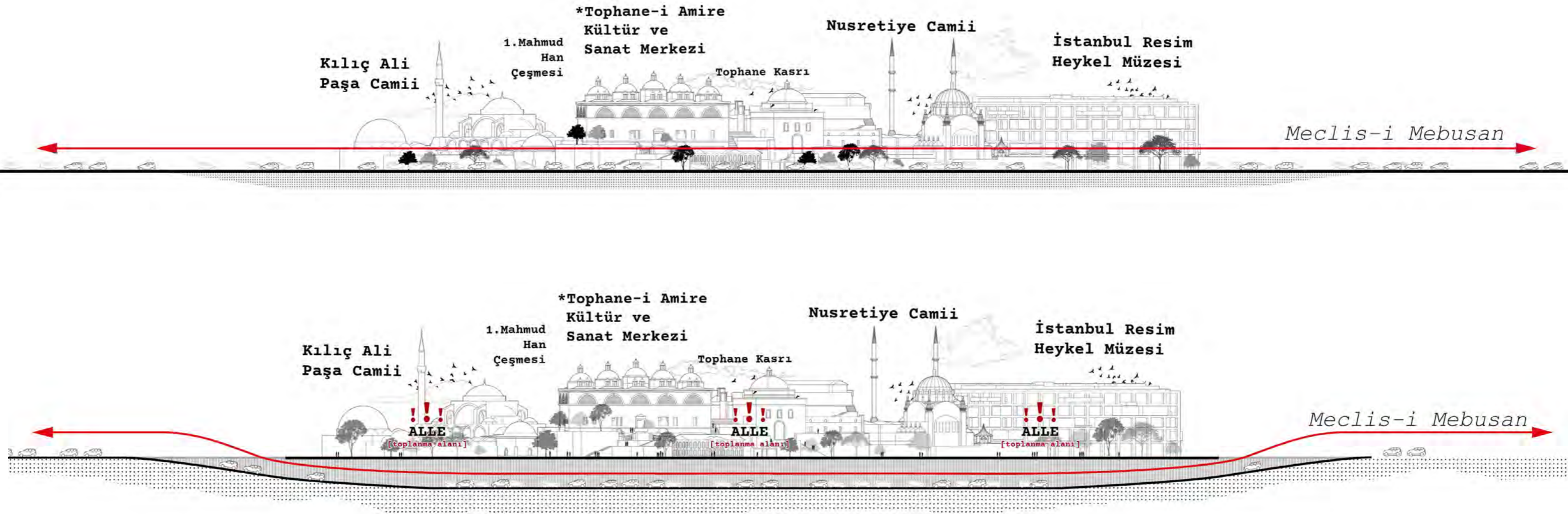

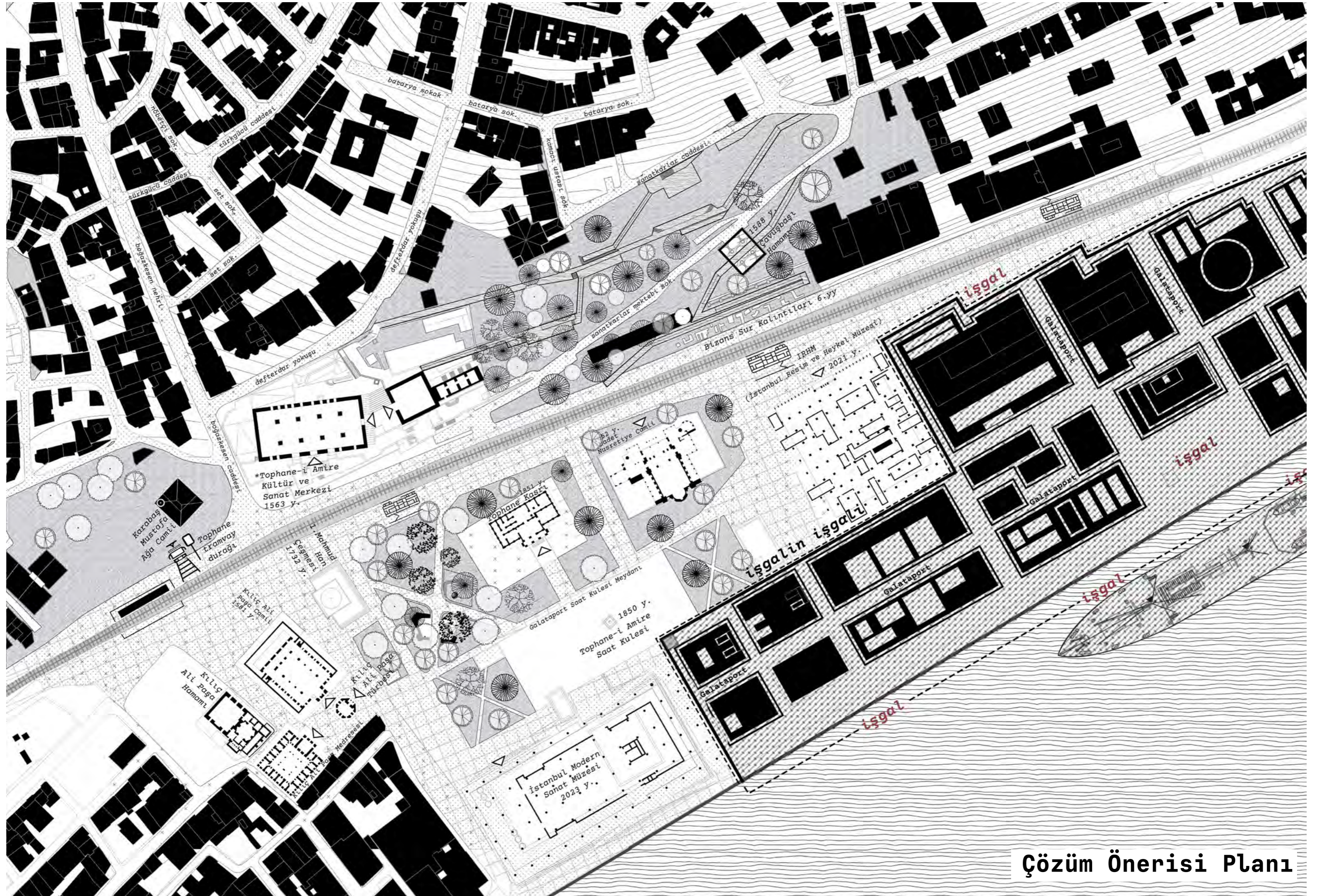
Manzaralara bilet kesilmez.

3.3 Proje Alanına Çözüm Önerileri

Geriye kalan bütünsel zemin kentlinin kültürel yapıları tecrübe edebildiği geniş bir kanvas rolü üstlenir. Şehrin boğucu akışı içinde insanın fark etmesine fırsat bile kalmayan kültürel değerler, bu kanvasın üzerinde karşılığında hiçbir şey beklemeden tecrübe edilebilir. Bu kanvas sadece özgür bir dolaşım ve erişim yüzeyinden öte, çeşitli kamusal programların entegre edilebildiği bir zemindir.

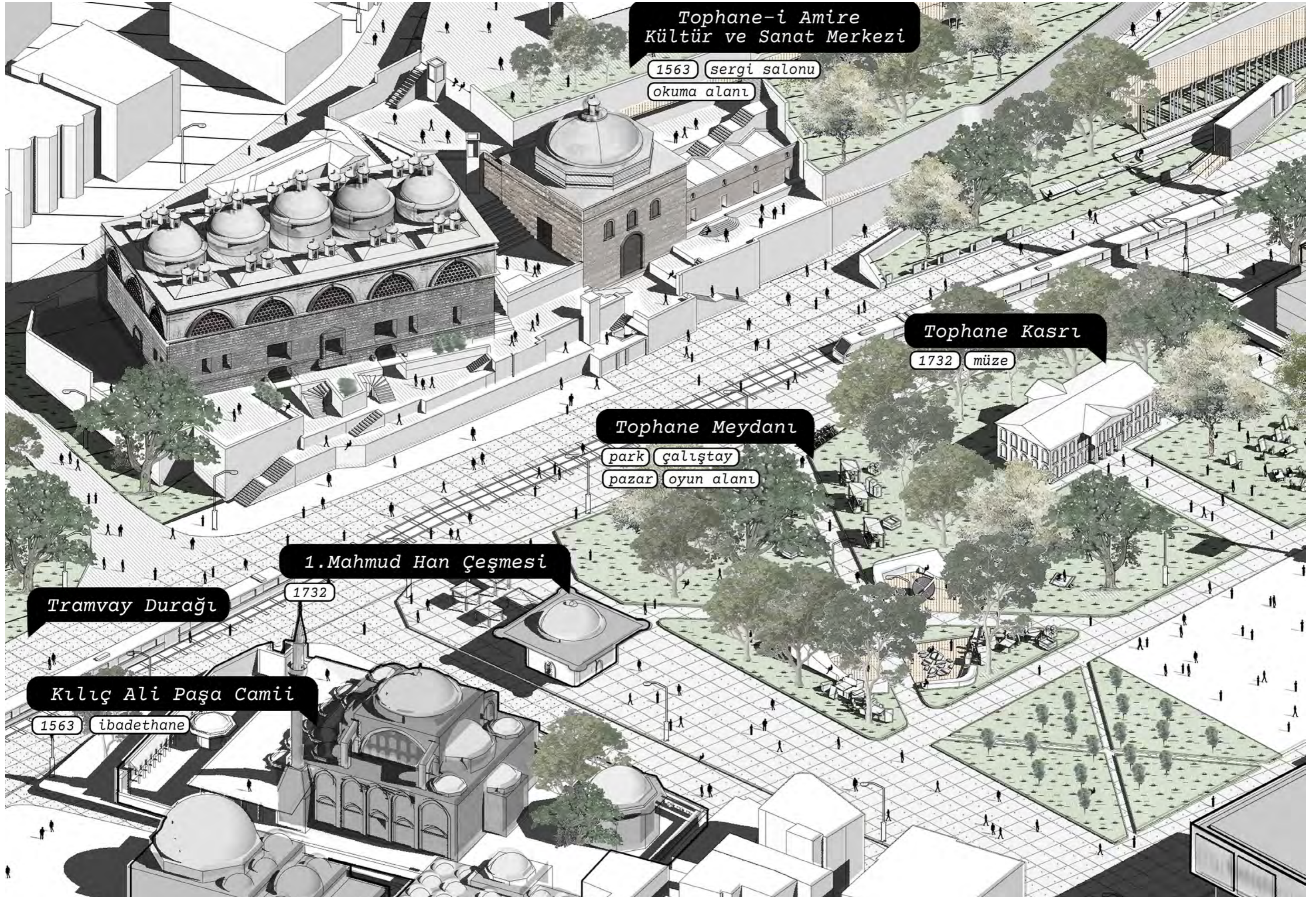

Çözüm Önerisi Planı

Tophane-i Amire
Kültür ve Sanat Merkezi

1563 sergi salonu
okuma alanı

Tophane Kasrı

1732 müze

Tophane Meydanı

park çalıştay
pazar oyun alanı

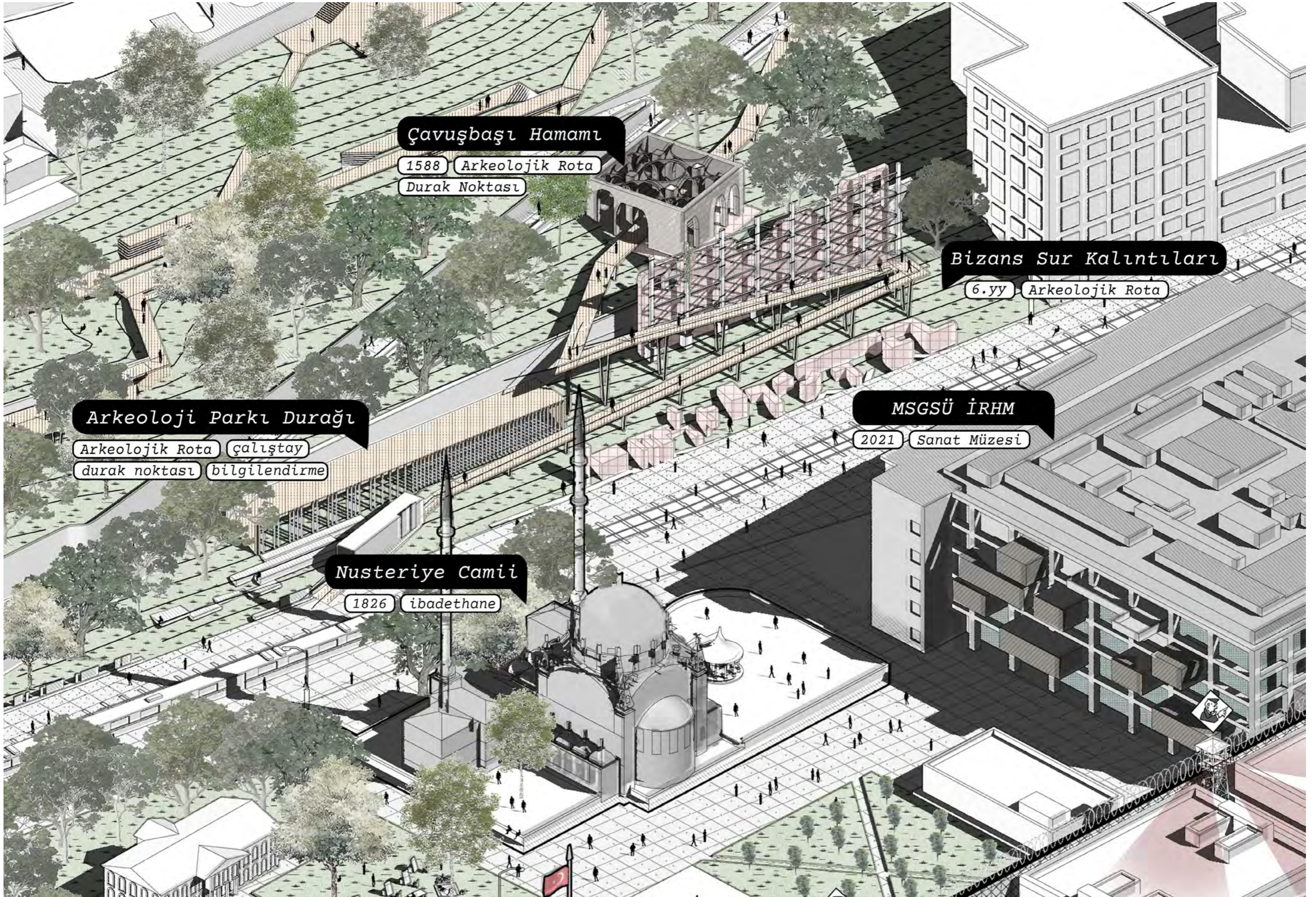
1. Mahmud Han Çeşmesi

1732

Tramvay Durağı

Kılıç Ali Paşa Camii

1563 ibadethane

Çavuşbaşı Hamamı

1588 Arkeolojik Rota

Durak Noktası

Bizans Sur Kalıntıları

6.yy Arkeolojik Rota

Arkeoloji Parkı Durağı

Arkeolojik Rota çalıştay

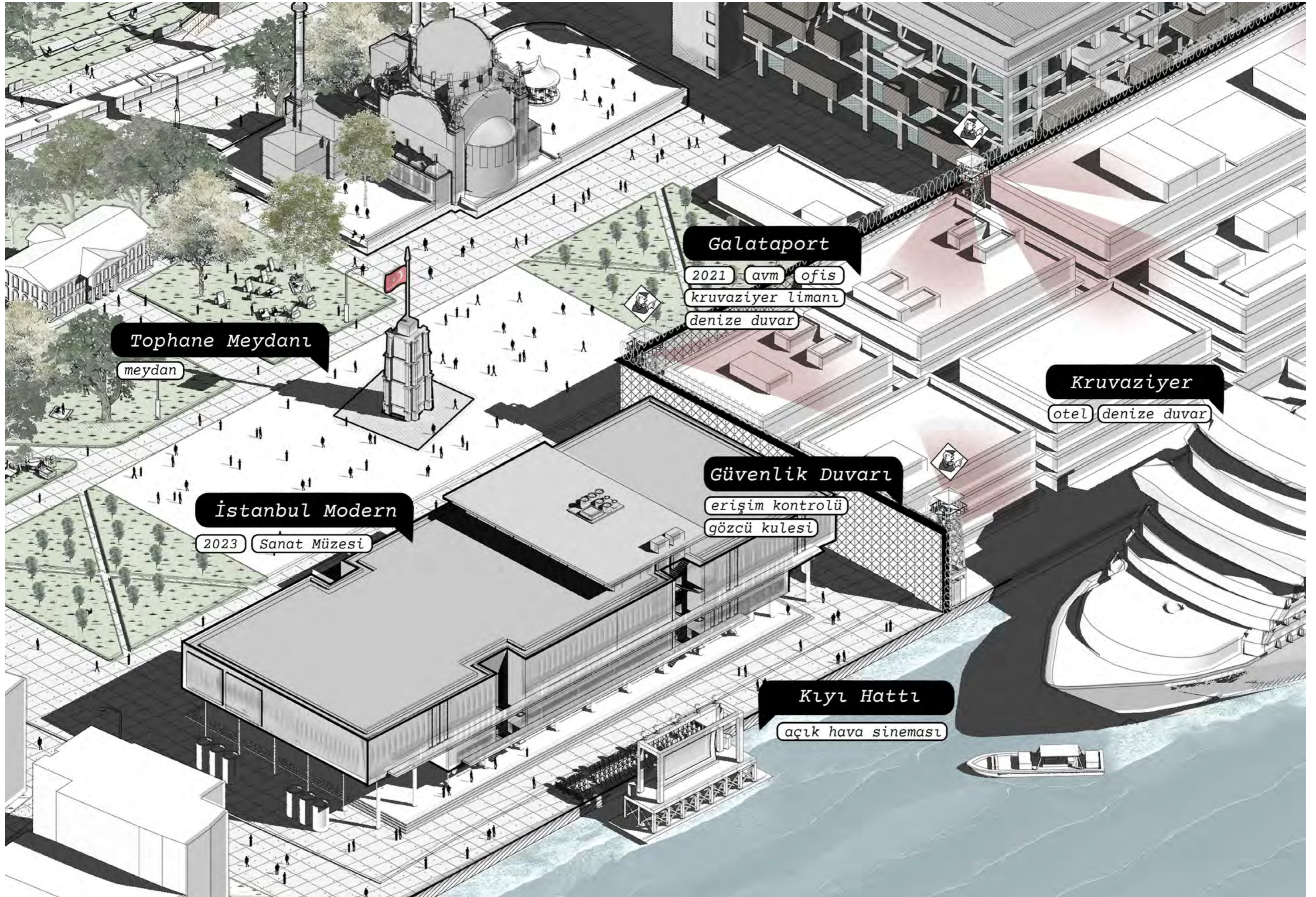
durak noktası bilgilendirme

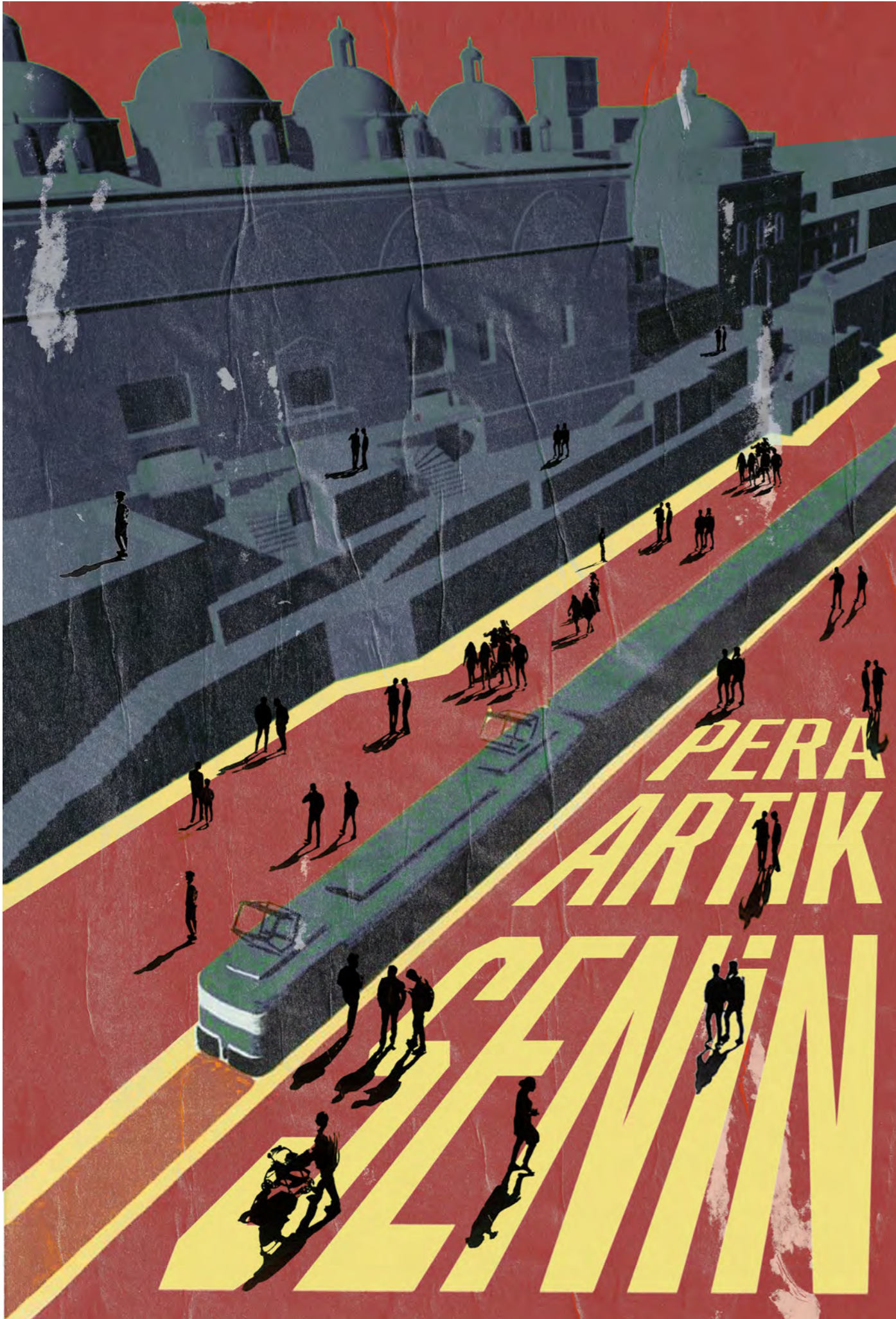
MSGSÜ İRHM

2021 Sanat Müzesi

Nusteriye Camii

1826 ibadethane

**“pera paradigma
kamusal mekanları
ticari mekanların
paradigmasından
korumak için onları
yaşatmayı amaçlar.”**

Kaynakça

1. Arendt, Hannah. *İnsanlık Durumu*. Çev. Tanıl Bora. İstanbul: İletişim Yayınları, 2000.
2. Aristoteles. *Nikomakhos'a Etik*. Çev. Furkan Akderin. İstanbul: Say Yayınları.
3. Debord, Guy. *Gösteri Toplumu*. Çev. Ayşen Ekmekçi, Okşan Taşkent. Ayrıntı Yayınları, 2016
4. Gökçe, Cemal. "İstanbul'un Deprem Toplanma Alanları İmara Açıldı.", *cnnturk.com*, 2015.
5. Göncüoğlu, Süleyman Faruk. *Bir Semt-i Meşhur Tophane Değişimin ve Yıkımın Hikayesi*. İstanbul: He Mimarlık Yayınları, 2009.
6. Karabey, Haydar. "Pera'da Denize Sıfır" *Beyoğlu Kıyıları: Karaköy-Galataport-Dolmabahçe*. Mimarlık Dergisi, no. 396.
7. Kuruçay, Akif. *İstanbul'un 100 Hamamı*. İstanbul: İBB Kültür A.Ş. Yayınları, 2011.
8. TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu. *İstanbul Deprem Raporu*. İstanbul: TMMOB, 2017.
9. Uyar, Hazal Ekin, Evrim Özkan. "Deprem Sonrası İlk Durak: İstanbul'da Toplanma Alanlarına Dair Bir İnceleme." *Afet ve Risk Dergisi* 6, 2023.
10. İBB, *Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Daire Başkanlığı, Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü. İstanbul İli Ataşehir İlçesi Olası Deprem Kayıp Tahminleri Kitapçığı*, 2020.
11. Güngören, Ela. "Tophane-i Amire'nin Restorasyonu ve Geleceği Üzerine." *Yapı Dergisi* no. 167, Ekim 1995.

Pera [Para]digma

Metropole Dönüşen Şehirlerde
Kamusallık Krizi:
Galataport Örneği